

ՏԵՐ ԵՒ ՏՆՈՐԷՆ
 Ե. ԲՈՐՈՍԵԱՆ
 Երևանի կամ արևելքի գրասենյակի
 պետք է ուղղել առ
 Տնօրինարան ԱՐՄԵՆԱՅԻՆ Լրագրի
 ԳԱԶԵՏԻ (Եգիպտոս)

Adresse:
 M. BOROSIAN
 Direct. - propr. du journal Arménien
 ARCHALOUXOS
 LE CAIRE (EGYPTE)

Les annonces sont reçues à des prix
 très modérés.

ԱՐՄԵՆԱՅԻՆ

Լ Ի Ր Ա Գ Ի Բ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՂԱԲԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱՆՈՒԻ ՁՈՐԵՔԵԱՐԻ ԵՒ ԵՄԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

Les annonces sont reçues à des prix
 très modérés.

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ
 ԵՐԵՎԱՆԻ ԶԱՄԱՐ
 Տարեկան 10 րիկի սովոր սյր դաս... 60
 Արժույթ... 35
 ՕՏԱՐ ԵՐԿԻՐՆԵՐ
 Տարեկան Ծրանք... 20
 Արժույթ... 12

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԻ ԿԱՆԿԵՐԻ
 և Թղթատարի ծախքը
 Խնայարարական վրայ է:

Խնայարարական ուղղում գրաքիսի
 և չեն օրեի:

ԱԶԳԱՐՈՒԹՅՈՒՆԻ
 Կանխիկ վճարելի են:

ՅԱԿԵՐԳԲ ԶԱՅՐԵՆԵԱՅ
 Գնել փափաքողը կրան գիվել թեր-
 օթի խմորագրություն:
 Թղթակապի գինն է 10 գահեկան սղլ:

ՏՈՒՍ. Ս. Յ. ԲԻՐՈՍԵԱՆ
 Պատիւ ունի ծանուցանել արդյո՞հա-
 սարակութեան թէ՛ իր գլխիկի փոխադրած
 է Տահերէն ի Երա Ապա-էլ-Ալֆը, Եփրատի
 սական թատրոնի կարգը, առաջին փողոցի
 անկիւնի տունը: Հիւանդ կ'ընդունի ամէն
 օր ժամը 2 և 4: Մասնաւոր խնամք աղայոց
 և ջղային հիւանդութեանց: 333

ՄՆՈՒՆԻ ԵՐՈՐՈՒԹԻՒՆ

Մնունդի ծառէն վերջն է ծնունդի նո-
 րութիւնը:
 Մին ունի արեւմտեան աշխարհներու
 համար իր կարեւորութիւնը, իսկ միւսը՝
 Եփրատի սական հետեւեալներու քով միշտ իր
 թարմութիւնը պիտի պահէ:
 Կ'ընդ է պիտի բան ծնունդի նորութիւ-
 նը, որովհետեւ այդ բառը ու իրեն անու-
 նին կապուած մեծածայն արարողութիւն-
 ները՝ ամեն տարւոյ համար նոր ու թարմ
 են ու պիտի մնան, արդեօք քանակաբար
 դարը նոր Յիսուս մ'աւ ծնած է, ծնունդի
 օրով...
 Առանց դեղեկելու այս պիտի բանը,
 կամ անոր նման բան մը: Այսինքն Գահի-
 րէի Հայոց Ս. Աստուածածին եկեղեցին մէջ՝
 Մնունդի Աւետարանը իր Արարեբէնի ճիւղը
 ծրնած է...
 Քիչ մը աւելի լուսարանելու համար
 խնդիրը պարզապէս բանը որ՝ Ս. Մնուն-
 դի առաւօտուն, պատարագի Աւետարա-
 նին Հայերէնը կարգաւորելէ վերջ, կըրկ-
 նամկութեան անցուցած ըլլալու համար
 անշուշտ Աւետարանի տիրոջը խօսքերը, Ա-
 րարեբէնի ալ կարգաւորելու հրամանը կը
 տրուի, և հաւատացեալ ժողովուրդին ուն-
 կըրկութիւնը ու հարեբութիւնը շարադար
 կերպով գործածուելու պատճառ կը տրուի:
 Ահա ամբողջ եղելութիւնը որ՝ կար-
 ծենք, այսպիսի պատճառով լուսով բերելու
 իրաւունքն զուրկ կը մնայ իսպառ...
 Ս. Սրբազնութիւն առաջնորդը, որուն
 միայն կ'իյնայ Արարեբէնի աւետարանի ըն-
 թեցումը հրամայել կամ ոչ, անշուշտ շատ
 լայն մտածումներով արտօնած է: Գա իրեն
 իրաւունքն է և հոս ոչ ոք միջամտելու ձե-
 ուն հասութիւնը ունի (ի բաց առեալ Պօլ-
 սայ Կեղք: Իշխանութիւնը): սակայն նորին
 Սրբազնութեան թոյլտուութիւնը պիտի խնդ-
 րենք իրեն ուշադրութեամբ յանձնելու հա-
 մարձեկ քանի ազգայիններու խորհրդա-
 ծութիւններն ալ, որոնք գէթ մեր կողմէ
 անտեղի չեն նկատուիր:

Մնունդի կիրակի օրն է պարտաւորիչ
 և ո՛չ անիպակամ այցելութիւնները կը
 փոխանակուին Հայերու մէջ: ասոնք գե-
 րագոյն միջոցը կը հայտնային Մնունդի
 նորութեան վրայ ալ կարծիքներ փոխանակ-
 ուելու:
 Բարեկամական շրջանակի մը մէջ տաք-

զուրկ, հայրենասէր ու քիչ մ'ալ ազգա-
 սիրական զգացումներով բեռնակրողն ու
 ըրտասարդի մը ինկած է խօսքին կարգը:
 Բացի «Տիկնայք և Տիարք» վերադի-
 րէն, իր առաջին բառերը հաստատիկ:
 - «Անօրուս է, եղբայր, հակառակե-
 րիպտոսի մէջ հայերու բազմամասուն, հա-
 կառակ Լարան Ընթերցարանի մը կարգու-
 թեան համար եղած շնորհներուն, հակառակ
 հետզհետէ երեցող պարբերական հրատա-
 րակութեանց, հակառակ Գահիրէի և Ա-
 ղէքանդիքի: մէջ հրատարակուող հայերէն
 թերթերուն բազմութեան, որոց թուոյն
 վրան վերջերս «ժողովուրդն» ալ աւելցաւ,
 հակառակ հայերու սրտին մէջ հայութիւնը
 զարգացնելու համար եղած անբոլ շնո-
 րներուն, հակառակ մեր Ս. Օ ին «Հարց
 Պատասխաններ» հրատարակ հանելու հա-
 մար կրած շարժարաններն ու վճարած փա-
 րաններուն, վերջապէս՝ հակառակ Աղէքան-
 դերացիներու ճիշտ մը ձեռնադրելու կամ
 «ոչ» ին համար հանած ահագին ազմու-
 կին, դեռ այսօր Ս. Մնունդի օրով մեզի
 եւր Արարեբէնի աւետարան կ'ընդ կը հը-
 բաւանքն: տարօրինակ չէ՞ այս ու քիչ մ'ալ
 ծիծաղելի:»

Իրան է կրնայ ըլլար որ Սրբազնը
 մեր եկեղեցւոյ չափազանց հաճոյնարանա-
 րուրեցեցեալ օգտուելով, և միւս կողմէ քիչ
 մ'ալ ճիշտ պայան Ռեֆրալ ընելու համար
 թոյլտուութիւն ըրած է ճաշից աւետարան
 կարգաւորելու, սակայն ինչո՞ւ մտածած չէ
 որ անդին միջնայն ճիւղներէն պիտոյ
 հայեր ալ կան եկեղեցիին մէջ, որոնց հա-
 մար ալ հարկ է փրաններէն լեզուով աւետա-
 րան մը կարգաւորել, որպէսզի քրիստի ըլ-
 լայ արարողութիւնը, և միւսին ժամա-
 նակ ներկայանին ալ գոն մնան...»

Երեսուցիքը իր խորհրդածութիւնն-
 րը աւելի յառաջ մղելով, կ'ըսէր:
 «Հիմա թողով օր վերաւորուած ըզ-
 գացումները իրենց տեղւոյն վրայ սպասեն,
 մենք քիչ մ'ալ ազգային զգացումով քըն-
 նենք խնդիրը, աւելի լայն տեսիլներէ
 սկսելով մեր տեսութիւնները...»
 Պէտք է արարեբէնը իր մասնաւոր
 տեղը ունենայ Հայոց եկեղեցիին մէջ:
 «Ահա հարց մը որ միայն այսօր բաւա-
 կան չէ գոհացուցիչ պատասխան մը տալու
 և աւարտելու համար: Մանաւանդ ասոր
 պատասխանը գտնելու համար, պէտք է որ
 նախ գիտնանք թէ Հայոց եկեղեցին պի-
 տի ֆելլա՞նայ թէ ֆելլա՞ններուն հայու-
 թիւն պիտի սորվեցնենք...»

Մեր այս վերջին հարցման պատասխա-
 նը ամէն ոք ալ գիւրտութեամբ կրնայ տալ:
 այն է՝ ֆելլա՞նացածները պէտք է հայացը-
 նել, որպէս զի գիւրտութեամբ ըս իշխ
 իշխան... չըսեն...
 Քանի որ այսպէս է, այլ ևս հարկ
 չէր մնար ուրեմն այս վերջին դասակարգին
 պատկանողները քաջալերելու համար իրենց
 ստացած լեզուով աւետարան մ'ալ կար-
 դալ տալու քաջութիւնը ունենալ...
 Մենք ամէն բանի մէջ օրինակ կ'առ-
 նենք Եւրոպացիները, ու հաւատքի լըն-
 դիրներու մէջ ևս լուսազայն է որ հետեւինք
 Ամերիկեան միտնողներուն, որոնք հոս,
 Գահիրէի մէջ ալ, մեր աչքին առջեւ են
 ամէն վայրկեան: Ինչ լեզուով կը քարոզեն
 անոնք...»

«Տառամեղու հարկ չ'իայ: արարեբէնով
 կը քարոզեն արարեբէնու: իսկ մեր Սրբա-
 զանը ինչ ազգի պատկանողներու քարոզել
 տուած է որքեօք աւետարանը...»
 Ահա շատ շուր վերջնոց հարց մը,
 որուն «Մնունդի նորութիւն» անունը կ'ու-
 տան քառ այժմ: բուն անունը գտնելու հա-
 մար հնութեանց թանգարանը պէտք է այցե-
 լել և մ'ալ ապաքէն մեր ազգն ալ ազգային ու
 մտաւորական կրկին տեսակետերով միշտ դե-
 պի ետ ուղղած է իր քայլերը և գէպի ետ
 ալ գնալու հակադէտ է...»

ԵԿԻՊՏԱԿԱՅ ԳՈՐԾԵՐԸ

ԳԱՂԹԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀՈՍՆԵՔԷՆ Ի ՎԵՐ
 1896 - 1902

I Ընդհանուր սեւտրիւն մը-II Եգիպ-
 տահայ մամուլը - «Փարուս - Փիլիսի -
 Արշալոյս - Նոր օր - Արտիսիս - Ա-
 զուս խօսք - Մաւուրիէ դեր ինչպէս ըն-
 րուումը և Եգիպտոսի մեջ - III Լահէի վե-
 հաճողի ին տրիւն եղած Միքիկները - Գը-
 յիպիսի փակուումը - IV շիշուի ի խըն-
 դիւր - Մաւուրիէի ազգային գերեզմանա-
 սուր - Ընտրական պայքարը Աղէքանդ-
 րիոյ - IV Ազգային Առաջնորդարան:

(Շար. Եւստորի րիւն և վերջ)

Հայոց Գիւրտի փակուումը վերջ փո-
 ճեր կ'ըլլան աւելի համեստ ծրագրով ընթերցա-
 տուն մը բանալու: Կարան-Ընթերցատուն ա-
 նուամբ ընկերութիւն մը կը կազմուի, որուն
 Գործ. ժողովը Ատենայեան կ'ըլլայ Պ. Սրբա-
 Բերատ: Ընկերութիւնը իր բնական հասոյթի ազ-
 րիւր՝ 1900 Յունիս 2ին կը հրատարակէ Նոր Օր
 անուն կրտսեալ թերթով մը՝ որ կ'ըլլայ սեպ-
 տեմբերի 1-ին Լուսաւն-Ընթերցատուն: «Նոր
 Օր» հրատարակ կ'ըլլին մէկ ու կէս ամիս վերջ
 -18 Յունիս 1900ի յայտարարութեամբ-Պ. Ս.
 Բերատ կ'ըլլայ թերթին խմբագրապետը, բայց
 հազիւ երկու քու կէս ամիսը կ'անցնին և ա-
 հա կը զարգեցնեն զիրքը իր այդ պաշտօնէն՝
 կարգ մը գոգհոսութեանց տեղի տուած ըլլալուն
 համար:

«Նոր-Օր» ժամանակ Լուսաւն-Ընթերցա-
 տան վարչութիւնը երկու քի կը բաժնուի. Եր-
 ձուածը կ'սկսի, Թերթին էջերուն մէջ լայն տեղ
 մը կը գրուեն ընթերցատան ժողովներուն տե-
 ղեկագրութիւնները: Ինչ կը տեսնենք ժողով-
 ները որ իրարու կը յաջորդեն: Գործ. ժողով,
 Ընտ. ժողով, Գիւրտի Յանձնաժողով, Հայուե-
 րանի յանձնաժողով, այլովքն հանդերձ. ժո-
 ղովներուն նիստերուն հետ բաղխումը եւս կ'ըս-
 կըսի, խօսքի և գաղափարի բաղխումը, բաղ-
 խում մը՝ ուսկից ծագած լոյս չէր գծախա-
 բար:

«Նոր-Օր», այսպէս ու այնպէս, մինչեւ
 10 Օգոստոս 1901 շարունակելէ վերջ կը զար-
 րեցնէ իր հրատարակութիւնը:
 1902 Յունիսի կ'ընդհատուի Արտիսիս ամ-
 սորեայ հանդէսը, խմբագրութեամբ Օր. Մառի
 Պէլլեքանի: հանդէսը նուիրուած է կնոջական
 հարցերու: մեր մէջ առաջին անգամն է որ այս
 օրինակ փորձ մը կ'ըլլայ: Հանդէսին ունենա-
 լիք օգուտները անուրանալի են, Թերթ մը՝ ուր
 իրարմէ հետո ապրող մէկէ աւելի կին գրիչներ
 քով քովի երևին, Թերթ մը՝ ուր հայ կինը
 պատկերաբան իր բոլոր ստղանդովը, այսքանը
 որպէս ինքնին բաւական է զարկ մը տալու հայ
 կնոջ գործունէութեանը:

Շատ հաւանական է որ պապային «Ար-
 տիսիս» ասանին պատկերներու հետ քիչ մ'ալ

ներկայացնէ կնոջական շարժումները Եւրոպայի
 և Ամերիկայի մէջ:
 Վերջի հրատարակութիւնն է Պ. Սր-
 Բերատ Օտեսանի Ազուս Խօսքը, որուն առաջին
 և տեսերը Բարիկ երեցած են, իսկ Երգ,
 Յրգ, Դրգ, Տրգ և Երգ տեսերը հրատարակ հա-
 նած է Աղէքանդիոյ մէջ:
 Մամուլին դերը՝ որ պէտք է ըլլայ
 առաջնորդի ժողովուրդը ճշմարտին ու բարւոյն
 ուղիին մէջ, Մամուլը՝ որ պէտք է մնայ միշտ
 բարձր, վեր առնէ կանխական գնում հայրենե-
 րէ, ցու է ինձ ընել թէ ամենէն աւելի անուս-
 սուած բանն է ասիկայ երկրպագայ լրագրու-
 թեան մեծամասնութեանը մէջ, Ինչ մեծ մաս-
 սամբ ուրիշ բան չ'իտեւիր այլ փողոցային ոճով
 մը շողախուած և իրարու գլուխ պայթեցնող
 յողուածներ, որք կը թողուն ընթերցող հասա-
 րակութեանը վրայ ամենէն վատ ապագորու-
 թիւնը:

Գ

Գաղթականութեան զաւլն վերջ նը-
 շանակելի առաջին զէպը երկու միթերկներն
 են:
 Երբ Զարին առաջարկութեանը վրայ
 Լահէի մէջ Զէնընկեցու թեան վեհաժողով մը
 գումարելու զարարատու թիւները կը տեսնու-
 ուն, Գահիրէի և Աղէքանդիոյ մէջ ալ եր-
 կու միթերկներ տեղի կուսնան 21 Մայիս 1899
 ին. ոգեւորութիւնը, ըստ շարժումը, կը աի-
 րէ ամենուրեք. մեղի կ'ընկնայ մը թմբութիւնը
 պահ մը թօթափուած է:
 Այդ երկու միթերկներուն մէջ բուն ոգե-
 ւորութեամբ մը կ'ընդունուին կարգադիր Յան-
 նախուժին հետեւեալ առաջարկութիւնները,
 որք են,

- 1- Լահէի վեհաժողովի նախագահին հետա-
 գիր մը քաշել:
- 2- Ընտրել Պ. Մինաս Զերազը պատուի-
 րակ Լահէի վեհաժողովին քով՝ պաշտպանելու
 համար Հայկական խնդիրը:
- 3- 1899 տարւոյն ցուալի զէպը, ցզը
 ւայի՝ տեղւոյն Հայոց մտաւոր զասակարգին
 համար, Հայոց Գիւրտի փակուումէ՛ հասոյթի
 նուազութեան հետեւեալ:
- 4- Գիւրտի մը կը գտնուի քաղաքին կեդրոնը,
 էպէզքիսայի հանրային պարտէզին դէմը. ունէր
 իր գրադարանը, ընթերցման սրահը և խօսա-
 րանը՝ ուր կը գտնուէր պիլարտո մ'ալ, իր առաւ-
 յարանները - ստէպ համոտուած ձայնակալ և
 գործիական երաժշտութեամբ - ուր կը համա-
 խմբուէր բաւական թուով հայեր, շատ հաճելի
 յիշատակ մը թողած են վրաս:
- 5- Գիւրտի փակուումը վերջ փորձեր եղան
 աւելի համեստ ծրագրով ընթերցատուն մը բա-
 նալու:
- 6- Այժմ ունինք Լուսաւն - Ընթերցատուն մը
 ժամանակ Բողոքի թղթին մէջ. բայց նա-
 խորը «Գիւրտի» և արդի ընթերցատան միջու-
 համամատուցեան եղբեր կը մնան իրարմէ հե-
 տու. առ այժմ այս եղանակը գոն մնալու եւք,
 սպասելով լուսազոյն օրերու:
- 7- 1899 Օգոստոսի սկիզբները ազգային -
 եկեղեցական խնդիր մը կուգայ կը յուզէ մտքե-
 րը, Արտասանման մէջ սկսած էին չի յիշել Օր-
 մասնեան պատրիարքի անունը պատարագի մի-
 ջոցին. արդէն Աղէքանդիոյ մէջ եւս զարգած
 էր յիշատակութիւնը գաղափարի նմանօրինակ
 հոսանք մ'ալ Գահիրէի մէջ երևան կ'ուս:
- 8- Հրատարակի վրայ կը շրջի 6 Օգոստոս 1899
 թուականը կրող բազմաթիւ հանրագրու-
 թիւն մը, շոր անձերէ բաղկացեալ պատգամա-
 ւորութեան մը ձեռամբ Գաղափարական ժողովով
 կը ներկայացուի այդ հանրագրութիւնը. պատ-
 գամաւոր և ժողովական չ'են կրնար զերար հաս-
 կնալ. յաջող կ'իրակները կը բարձրանան զի
 յիշուի թէ ձայնը, ժողովականներու կողմէ
 ձայնուն հաստիկաններ կը բերուին եկեղեցոյն
 մէջ, և կ'իրակի գիշեր մ'ալ՝ Պէրի - Սուրբնի
 բողոք հայոց խանութները կը բարձրանան
 զօրքերէ կը պաշարուին պաշարման կը յաջոր-
 զէ ձերբակալութիւնները. 50 է աւելի հայեր

ձեռնակապերով բանտ կը տարուին . ստոնց մէջ կային ընտանիքի եւ գաւակներու տէր հայրեր եւ կային ուրիշներ որք խնդրէն բնա տեղեկութիւն չ'ունէին . այդ գիշերը սխալմամբ կը ձերբակալուի նաեւ Մովսէսի թոռներէն մէկը հրեայ մը . հրեան, գործէն բոլորովին անտեղ- հակ զարմացմամբ դործերուն կը հարցնէ իր անհաւաք անկարելի կ'ըլլայ . յետոյ կը հարցնէ հայերէն մէկուն այս զարմանալի երևոյթին պատճառը . հայը կը պատասխանէ — պատճառը պարտաբարքն է ինչիւն յոյս ըսելնիս է .

— Եթէ այդպէս է, թող յիշուի, ինչ կ'ըլլայ ո՞ր կը պատասխանէ հրեան, այս մե- ջադէպն ալ ցաւալի խնդրոյ մը զուարճալի մէկ կողմն է :

Չերբակալման լուրը կայծակի արագու- թեամբ կը տարածուի քաղաքին մէջ . եւ առաջ կը բերէ ամենավատ տպաւորութիւն մը . նոյն գիշերը իսկ խումբ մը երիտասարդներ առաջ- նորգարան կը դիմեն Տ. Մամբրէ հօրմէ բացատ- րութիւն ուզելու . Տ. Մամբրէ հայր այն ժա- մանակ փոխ — Տեղագոյն էր . եւ նախագահ Գա- զարակաւն ժողովոյ Գառաւ . վարչութեան Գե- մուս կ'ըլլայ նաեւ ստախկանատունը . ուր որ անկէ հարկ եղած բացատրութիւններ կը ար- ընուին թէ եղածը լոկ եկեղեցական խնդիր մ'է . ներքին խնդիր մը . կը բացատրուի թէ հայք տեղական կառավարութեան հանգեպ չ'է կազ- մակերպած ցոյցերին . թէ հայք կը յարգեն երկրին արեւոյ զօրքնը :

— Չի յիշուի յի խնդրոյ մասին ժամանակին « Մզբաթթիւ » լրագիրը երկար յօդուածներ նուիրած է :

Անշուխտանելի դեր մ'ալ Տ. Մամբրէ հայ- րը կատարեց իր թոյլ ընթացքով . ժամանա- կին հարկ եղած խրատները առած եմ իրեն իմ հանդերձեայ աշխարհիկ կոնկրետովս : (*)

— Չի յիշուի յի առթիւ եղած այս ձերբա- կալութիւնները պիտի փնտն միշտ սեւ արաս մը տեղական — ազգային տարբարութեանցը մէջ . որովհետեւ ձեռք առնուած այդ ձայրահեղ մի- ջոցները անարդարանալի են արտասուաց այս եովիտին մէջ . նոյնիսկ եթէ չ'ովոր նեղոսինը ըլլայ :

Մեր նշանոյ պատկերազարդ թուոյն յարտոյ երեսին մէջ հրատարակուած « Յա- լերգի Հայրենեացներու » վաճառման ին- ճետոյ ցուցակին 83րդ թիւը կրող առա- ցիկ անունը՝ Բարեբար ոմն , ու ներկա օ- րինակի համար 975 դն — Տասը Անգղիական ոմնի — վաճարած եր . գրաշարական սխա- լով մը 975 ի վերջին 5 թիւը միատրի կարգէն դրու շարուած յիշատի . կը կար- ղայցուի 97 ու կեն . այսինքն մէկ անգ- ղիական ոմնի :

Թեպէտէր նախ քան քերթիս նրապա- րակ ելնելը մեծի աչք սխալը նկատած է . ինք , որուն ուղղորդիչ միտնոյն քերթիս ղեկը անկարելի էր . սակայն մեզի տղան ղեկորդութեան վրայ կուղղեմ գայն , եւ կը յայտարարեմ թէ՛ « Բարեբար ոմն » էն մեր սուսացա՛յ գոյնարն է՝ սուսն պեղդիս- կան ոմնի . աջսինքն 975 որը . ոյր եզրու- սական , ինչպէս միտնոյն ինձերտոյ ցու- ցակի ներքե գտնուած նամագրութեան ալ կը հաստատէ այս :

Մարդու մը կենսական եւ ֆիզիքական ու- ժեքուն նուազութիւնը մեծ բաժին ունի տեղական փոստիւնէն . սկսելուն եւ յատուկ նուազում մէջ . Բայտի կերպով ապաշտեղ- ժանո՛ւ է թէ՛ սերուն յարտաբերութիւն մը կայ

(*) Տես Արշալոյս թիւ 18

ակունքներու փոստիւնէն , եւ դժուարամար- սութեան մէջ : Արիշ խօսքով մեր ակ- աններուն փոստիւնը պէտք է նկատուի իբրև ապացոյց մեր կայունութեան վատ- առջութեան : Գանդի միբրոպիները չեն կըր- նար եղծանել առաջ մարդու մը ակունքները :

Ատամնաղոր (tartar) առաւելագէս կը բարկանայ phosphate of lime էն , որ կը զետեղուի ակունքներու բարձրութիւնը իր ընթացքին :

Ատամնաղոր պէտք է անխառն փու- թով . ակաւի վրձինի մը միջոցաւ , եւ օդ- նութեամբ վայրատուելու կարելի . եւ կամ՝ եթէ անկարելի առել զօրաւոր կերպով յա- րած է ակունքներուն , յարմար գործիքով մը պէտք է կեղեկել կամ՝ բերել տալ զայն . Ատոր նորէն հաւաքումը կրնայ արգիլուիլ՝ յօժարամիտ ուշադրութեամբ մաքրութեան եւ առողջութեան :

Վայրատուելու կարելի ընդհանրապե- րաբարուն մէջ անխառնութիւնը կը զըրա- ւէ : Անկիւայ ունի մեքենական եւ քիմիական յատկութիւններ՝ որք առողջարար են , եւ միանգամայն անփնտա : Եթէ ատոր խառ- նուի իր ծանրութեան մէկ երրորդին չափ փոշիացեալ հերիկ փրոյիտեան (powdered orris) , այս վերջինը կուտայ զանգուածին հաճոյական անուշահոտութիւն մը , սակայն ուրիշ կերպով անկիւայ անկարեւոր է . կա- լիճը կրնայ գործածուիլ յաճախ եւ շահա- ւոր կերպով թէ ակունքներուն , եւ թէ լին- դերուն . Երկու կաթիլ քափը՝ ակաւի վրձինի վրայ՝ կուտայ բերնին թարմու- թեան եւ մաքրութեան զգալում մը , եւ կրնէ լինել որ վարդագոյն . Հոս անցողակի կերպով պէտք է լուծել թէ՛ լինդերը կը կազմեն մեր ընդհանուր առողջութեան յերմաչափը . Եթէ անոնք յստակ , պոյժաւ , եւ կարծիք են՝ ազպայց մըն է թէ՛ մենք առողջ վիճակի մը մէջ ենք : Ընդհակա- րակին՝ եթէ ատոնք տժգոյն եւ գունաթափ վարդագոյն են՝ կը ցուցնեն թէ մեր ար- իներ նուրբ են , եւ կարծիք (corpusele) ներք նուազ են ատոր մէջ : Խիստ վատա- ւառջ վիճակի մէջ գտնուողներուն լինդերը գրեթէ ճերմակ են :

Յօրակալին կամ Յօրակալի նոր հակա- նակական մըն է որ շատ կը գովուի իբրև գեղ ակունքներու փոստիւնէն գէմ : Անի- կայ ու թունաւոր է , ոչ գործող , եւ ոչ ալ մաշիչ . եւ այսպէս կը թուի ունենալ ամե- նաբնոր յատկութիւններ , եւ կրնայ յա- ճախ գործածուիլ բերնին մէջ : Անկիւայ կը ծախուի գեղարարներու քով 40 Օ/0 հե- ղուի ձեւով . այդ վիճակին մէջ անկիւայ յստակ , սնդոյն հեղուկ մըն է , եւ ունի սուր հոտ մը : Այդ հեղուկէն 10 կաթիլ 120 կրամ ջուրի մէջ՝ կ'ընէ խառնուրդ մը որ պատրաստ է գործածուելու բերնի մէջ . եւ եթէ փափաքելի՛ է անկիւայ կրնայ միաց- ուիլ կուրիճով . Գրեթէ անկիւայ վրայ լինուտեանով՝ Գրեթէն եւ կ'ընէ լուս հակա- նակական լուրջուր , եւ կ'անհետացնէ բերնի մէջ եղած գէշ հոտը : Մաքուր ջու- րը՝ տաք կամ ցաղ՝ է հեղուկ մը որ ա- զատ է փոշի մասնիկներէ , եւ միշտ մեր մօտը . եւ ակաւի վրձինի մը օգնութեամբ՝ կը կատարէ լուս գործ՝ բերանը եւ ակաւ- ները մաքուր պահելու մէջ , երբ գործած- ուի օրը երկու անգամ կերակուրէն յետոյ մասնաօրացէս՝ օրուան վերջին կերակու- րէն ետքը :

Փռած ակունքները լեցնել տալը խիստ կարեւոր է . Երբ անոնք լուս կերպով լեց- ուած են՝ փոստիւնը շատ քիչ անգամ նորէն կ'սկսի սնունդ մէջ : Ակաւի ուրիշ հիւսնութեանց՝ անշուշտ՝ ժամանակին հազ տանելու է :

Ակաւի յարձ ինչպէս ակունքները վերէ՛ շատ անգամ՝ արդիւնք է ակաւի փոստիւնէն . բայց անկիւայ կրնայ ըլլալ արդիւնք գործարարութիւնի մը յատալ կուգայ պոյժ առնելէ՝ Երբ ցար միայն գնդեքա- ցուի արդիւնք է՝ անկիւայ առել մեծ ծա- ւալում ունի , եւ կ'ազդէ նաև ծնօտի շուր- ջը գանձուող մկանները :

ՏՕԳԹ . Ս . Վ . ԵԶԵԿԵԼԵԼԵ Ակեք . 7 Յունվար 1903

ՆԱԻԱՀԱՆՈՒՄԻ ԽԺԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թուրքիոյ նաւահանգիստներուն մէջ գործուած եւ կայսրակերպութեան ու ան- կարգապահութեան եւ միանգամայն ան- լարջութեան զգացումէ առաջացած անկար- քութիւններուն առաջին եւ վերջին նմոյշը չէ որ պիտի տանք :

Եթէ թուրքիոյ տնտեսականօրէն այսօր շատ անկեալ վիճակ մը ունի կրնանք ըսել , ատոր բուն շարժառիթը , բուն պատճառը , բանի մը տարիներէ ի վեր թուրք կառավա- րութեան մէջ տիրող յեծիմն է :

Թուրքը ինք իր ձեռքով անգթօրէն դատարկացուցիւր քաղաքներու (՞) բնակիչնե- րը , սարսափելի կոտորածի մը ծրագիրը , լըզա- նալով ու գործողութիւնով , ի ֆիսալ զար- գացման եւ յաւանգիւթեան : Թուրքին ա- լերիչ քաղաքականութիւնը հոտ ալ կանգ չ'առաւ , անոր սրտին մէջ արթնացան ու ուռ- ճացան յանցարարի մտաշարաւր կասկածնե- րը՝ ու այդ կասկածները զինք շատ հեռու- ները մղեցին ու պիտի մղեն դեռ :

Թուրքը հանգիստ չ'պիտի ունենայ , ց'արչափ իր գէմը ունի յանրախի զրկուած , շարաբուած ու իրմէ կեղեքուած ու կոտոր- ուած աշխատասէր ժողովուրդ մը . ժողո- վուրդ մը՝ որուն վրայ միայն կարող էր իր բարեբաստութիւնը հիմնել . ժողովուրդ մը՝ որուն անհաստեղ իր մէջ գտնուածներուն գերագոյններէն ալ գերելիք ավելի բունով , պիտի կարենար նախանձել վիճակի մը մէջ պահել թէ՛ իր անտեսական կացութիւնը , թէ՛ իր պարզացումի բնակը , թէ՛ իր նիւ- թական ուժերը՝ ու հետեւաբար զինուորակա- նին բարգաւաճումը , թէ՛ իր հանգիստը ու խաղաղութիւնը , ըստ ամենայնի մրցելու համար այն ապգերուն հետ , որոց , աւաղ , այժմ լուսութիւնը եւ կողմնակցութիւնը գնելու պարտաւորուած է առանձնաշնորհումներու փոխան , դրամի փոխան , իր ամենամեծ սկզբունքները գոհելու փոխան . . . իր եր- կիրներուն մեծ մարդ անոնց տրամաբար- թեանը տակ գնելու փոխան . . .

Թուրքը իր հանգիստը չ'պիտի գտնէ , ց'որչափ իր կասկածոտի քաղաքականութիւնը կերպով մը գաւառներու շէնայն . . .

Բայց գործողութիւն մ'է խոստովանել թէ՛ այլ հիւանդ դարձն ալ ինքզինքը ո՛ր է եւ կերպով արդարացիելու միջոցը չունի . նա շատ մը բաներէ զատ՝ կը նմանի խոչոր ֆիսա մը հասցող ընտանի կենդանիի մը , որ ծակէ ծակ կը փախի իր տիրոջը մէկ ծուռ ակնար- կին չ'հանդիպելու համար :

Թուրքը (կառավարութիւնը ըսել կուզ- ուի) գլխին մինչև ստերն եղունգները մե- նելունի ի դոմէնէն է . քաղցրիկ մաշը կը փրկէ զինքը . եւ ոչ ապաքէն մահամբձի հը- ուրիւնը կը լեզուէ իր կոկորդը , եւ օր մը գեղանկացած պիտի դոմուի իր գաղտնասնե- ակներէն միոյն մէջ . . .

ՄՏ . Երչափ հեռի կը գտնուինք մեր նիւթէն . մեծ ընկերատաններու չափ խո- րունկները թաղուիլ . . . բայց երկու պատ- մական բառերով ալ թուրքիոյ մը տնտե- սական վիճակը խառնալիք , կը նմանի այն մարդուն որ ստուգը հատոր մը կը թղթա- տէ , առանց բառ մը կարդալու . allons donc պիտի բսեր « Փարս » . . .

Նաւակայքերու մէջ ի գործ դրուած խտտութեանց մէկ նորայիսկ պիտի գրե- ինք մենք , կամ երկու բառով փոքրիկ պատմութիւն մը պիտի ընենք այժմէն . թիւն ունեցող խնդրոյ մը շուրջ դառնա- լու սրայմանաւ :

Ու թը 10 տարիներէ ի վեր Եգիպտոս հաստատուած անմեղ , չէզոք ու իր գործին փարած երիտասարդ մը տակ երկու շարժ քառալ իր հայրենիք , իր կնոջ ու զաւակ- ներուն քով երթալ կը մտադրէ , ու կը գործողութիւն ալ . Խառնուրդ կը վաճառէ . հա- չիւները կը մաքրէ . հինգ վեր , հինգ վար տեսակէն առնելիքները կը գանձէ ու հան- ցիստ սրտով կը մեկնի :

Հայրենիք հասնելու ոսկեգոյն մտա- ծուածները իր զոյղոյղ քայլերը կը զօրացնեն .

իր փոքրիկ զաւակը կամ զաւակները կարո- տագին համարել կարենալու երջանկու- թիւնը կը մոռցնեն իրեն ճանապարհի երկա- րորեայ տաղաւակներն ու նեղութիւնները . իր կենդանի ու անէպացած սիրելիներուն յիշա- տակ կը քաշէ զինքը գէպի այն վայրը , ուր ժուռկոծող անտեսութեան հողակցութիւն վար- դաստանը հող երաւիս արտասուաց կայլակնե- րու ծարաւը կ'զգայ . ու կը մեկնի . . .

Եգիպտոսի ազատ հողին վրայ սուրբազոյ ճեպընթացը ստանէ ստան կը փոխադրէ զինք . իր հայրենիքին կը մօտենայ . . . Այնպէս ծաղը իր օրհնութիւնը կը նեղէ ազնիւ երիտասարդին գլխին , ու կը թողու- ր այդ թեթեւ բեռը իր օրտին սակերբը . քերելով անցին հանգարտ եւ խաղաղ՝ ու ա- լելի մօտենայ իր հայրենիքին . . .

Մէջքանդրիայէ Ալէքսանդրէ՛ թ . կարճ ուղի մը չէ՛՝ այնպէս չէ՛ : Ինչե՛ր չէ մտա- ծած ու ծրագրած արդեօք մտովի՛ մեր եր- ջանիկ ուղեւորը . նիւթը շատ ընդարձակ է ու չափազանց պիտի երկրորդ . սակայն քանի որ արդէն Ալէքսանդրէ՛ թի , դուրս կը գտնե- ուինք , նշքարկը վէրքին վրայ գնենք :

Կասկածոտ թուրքն է որ կը մօտենայ հայուն , իր աւերիչ պահանջները ի գործ դը- նելու . . .

- Ուրի՛ք կուգաւ , կը հարցնէ :
- Եգիպտոսն :
- Լ՛ուր կերթաւ :
- Հայրենիք :
- Ինչ կ'ընէր Եգիպտոս :
- Խառնութեան էի . պատուաւոր ու իմ գործիս ետեւէն վազող մէկը , որպէսզի ըն- տանեքս ապրեցնեմ . . .
- Կրնա՞ս հաստատել :
- Այո՛ :
- Ուրեմն այդ ամէնը հաստատելու հա- մար Եգիպտոս վերադառցիր . . . Աստուած բարի ճանապարհ տայ : Կ'ընէ լաօկնաբար :
- Այդուրդ գնացած ճամբով կը վե- րադառնայ Եգիպտոս , իր պատուաւորու- թիւնը կը հաստատէ կառավարական թըղ- թերով ու կը վերադառնայ դարձեալ իր հայրենիքը . . .

Ահա պատմութիւն մը՝ իր սեղմ գծե- րուն մէջ . ինչպէս չ'ըսենք թէ թուրքին կասկած իր քայլայնութիւն է եւ ընդ միշտ ան- նախանձելի տնտեսական տագնապը պիտի տիրէ հոս :

Ընդհանրապէս անշուշտ իր մտքին առջև կրնայ պատկերացնել ու երևակայութեանը առջև բերել ույն ֆիսաները որ ուղեւոր մը կրնայ ունենալ կրկնաճարգութիւն մը կատարելու համար :

Ու , ինչպէս ըսինք , այս առաջին զոհը չէ որ կ'ընէ հայու թեմէն , իր ամենողորմած կառավարութիւնը . Թեմակար թո՛ղ հրճու- ուի՝ ու հպասակները թո՛ղ հեծնեն , մինչև որ Աստուծոյ արարութիւնը հասնի . . .

ԱՐԳՈՍ

ԵՆՈՐՀԱՅԱՒԻԳ

Տեր եւ Տիկին Պողոս Էջմիածնէն , (ի Ճիլիպէ Պոլիսիոյ) Այրի Տիկին Եղիսա- րէյ Էսիրնէյնէն , Տեր եւ Տիկին Ասուր Էսիրնէյնէն , Այրի Տիկին Մարիալ Էսիր- նէյնէն , Տեր եւ Տիկին Կարապէտ Էսիրնէյ- նէն Տիար Ալպուր Էսիրնէյնէն , Այրի Տի- կին Մարիալ Բուլնէն եւ զաւակով , Տեր եւ Տիկին Վառնապուր Գարիպէտէն , Այ- րի Տիկին Սարենիկ Էսիրնէյնէն , Տիար Խա- լիկ Էսիրնէյնէն Տեր եւ Տիկին Վահրամ Ճիլիպէնէն , քերթիս միջոցաւ իրենց շը- նորակալիքի իր յայտնէն ալ նաեւ ազգա- կրանայ եւ բարեկամաց , որով ներկայ առ- սոյ 15 ին

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՆՆՈՒՄԻՍ ԷԼՄԱՍԵՆԻ յոյրակարարութեան ներկայ գտնուելով՝ ի- րենց ցարակցական զգացումներն արսա- յայտնելու այս ժամու առթիւ :

Տես Արշալոյս թիւ 18

